

- King, Desmond S. – Pierre, Jon (eds) (1990) *Challenges to Local Government*. London: Sage Publications.
- Liedman, Sven-Eric (1984) Sveriges rike måste vara det eviga ..., i Ambjörnsson, Ronny – Gaunt, David (red) (1984) *Den dolda historien. 27 uppsatser om vårt okända förflutna*. Malmö: Författarförlaget.
- Lundquist, Lennart (1972) *Means and Goals of Political Decentralisation*. Lund: Studentlitteratur.
- Magnusson, Warren (1986) Bourgeois Theories of Local Government. *Political Studies* Vol. 34 no 1.
- Montin, Stig (1993) *Swedish Local Government in Transition. A matter of rationality and legitimacy*. Örebro: Högskolan i Örebro.
- Montin, Stig m.fl. (1993) *Radikala organisationsförändringar i kommuner och landsting*. SOU 1993:73. Rapport till lokaldemokratikommittén. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Nilsson, Göran B. (1967) *Självstyrelsens problematik. Undersökningar i svensk landstingshistoria 1839–1928*. Stockholm: Wretman.
- Norrlid, Ingemar (1983) *Demokrati, skatterättvisa och ideologisk förändring. Den kommunala självstyrelsen och demokratins genombrott i Sverige*. Lund: Liber Förlag.
- Palme, Sven-Ulric (1962) Några arbetsuppgifter för kommunalhistorisk forskning. I *100 år under kommunalförfatningarna 1862–1962*. En minneskrift utgiven av Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet.
- Proposition 1962:180. *Förslag till lag om ny kommunindelning*.
- Proposition 1969:103. *Förslag till lag med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen*.
- Sabine, G. – Thorson, T. (1973) *De politiska idéernas historia*. Stockholm: Aldus Bonniers.
- Schmandt, H. (1965) *A History of Political Theory*. Fourth Edition. Hinsdale Illinois: Dryden Press.
- Sharpe, L.J. (1970) Theories and Values of Local Government. *Political Studies* Vol. 18 no 2.
- SOU 1965:6 *Kommunalrättskommitténs betänkande*.
- Stjernquist, Nils – Magnusson, Håkan (1988) *Den kommunala självstyrelsen, jämlikheten och variationerna mellan kommunerna*. Ds 1988:36. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Strömberg, Lars – Westerståhl, Jörgen (1984) *The New Swedish Communes. A Summary of Local Government Research*. Stockholm: Liber Förlag.
- Ståhlberg, Krister (1993) *Alternativ organisering av offentliga tjänster i nordisk debatt. Norden i skärningslinjen mellan en myndighetsmodell och en valfrihetsmodell*. (Stencil 930807)
- Svensson, Gunnar S. (1939) *Den parlamentariska diskussionen kring den kommunala självstyrelsen 1817–1862*. Lund.
- Tingsten, Herbert (1966) *Från idéer till idyll. Den lyckliga demokratien*. Stockholm: Pan Norstedts.
- Tönnies, Ferdinand (1887) *Gemeinschaft und Gesellschaft. Abhandlung des Communismus und des Socialismus als empirischer Culturformen*. Leipzig.
- Westerståhl, Jörgen (1986) *Staten – kommunerna och den statliga styrningen. Några principfrågor*. Stockholm: Civildepartementet.
- Widberg, Jan (1979) *Från socknen till kommunblock. En studie av kommunala indelningar och indelningsreformer i Sverige*. Ds Kn 1979:14. Stockholm: Kommundepartementet.

Sakkunnigutlåtanden rörande Lars Hiertas professur i statsvetenskap i Stockholm

1. Gemensam yttrande av de ämnesförtrogna med kortfattad beskrivning av de sökandes meriter

Av de sökande till professuren återstår två:
Lauri Karvonen och Björn Wittrock.

Lauri Karvonen (1952), finländsk medborgare, erhöll sin doktorsgrad i statskunskap vid Åbo Akademi 1981 och utnämndes därstädes till docent 1982.

Han har tjänstgjort som assistent och överassistent i statskunskap vid Åbo Akademi samt varit anställd som yngre forskare respektive längre hunnen vetenskapsidkare vid finska statens samhällsvetenskapliga kommission. Under ett läsår 1987/88 har han varit tf professor i statsvetenskap vid Åbo Akademi.

Han har vidare varit gästföreläsare vid statsvetenskapliga universitetsinstitutioner i Århus 1981/82 och i Bergen 1992. Han har haft flera

uppdrag som fakultetsopponent och varit redaktör och redaktionsledamot av vetenskapliga tidskrifter.

Under perioden 1977–92 har Karvonen deltagit i åtta olika vetenskapliga projekt, varav sju internationella (i flera fall nordiska).

Karvonen har erhållit sin undervisningserfarenhet väsentligen från Åbo Akademi, där han började sin verksamhet 1976. Han har undervisat på samtliga förekommande stadier. Någon egentlig doktorandundervisning finns inte vid Akademien men däremot har han haft handledningsuppgifter, när det gällt de omfattande magisteravhandlingarna (med huvudansvar för ett tiotal) samt licentiatavhandlingar och doktorsavhandlingar (med huvudansvar i några fall). Han har erfarenhet av studieplanering och ett par böcker är avsedda att också vara läromedel.

Karvonens publikationsförteckning upptar ett sjuttioal nummer, jämte ungefär lika många bokanmälningar. Av böcker, artiklar och papers har ett tjugotal översänts för granskning. Skrifterna fördelar sig på fyra huvudområden: internationella relationer och utrikespolitik, diffusionsforskning, nordisk och europeisk fascism samt partistudier.

Karvonen har i januari 1993 förklarats kompetent för professur i jämförande politik vid universitetet i Bergen.

Björn Wittrock (1945), doktorsexamen i statskunskap vid Stockholms Universitet 1974, docent 1979. Han är för närvarande långtidsvikarie på professur i statsvetenskap, särskilt planering och förvaltning, vid Stockholms Universitet, Director, Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences (SCASS), Uppsala, Visiting Research Professor (1-2 månader om året) vid Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Director Stockholm Center for Organizational Research vid Universitetet och Handelshögskolan i Stockholm.

Wittrocks förteckning över undervisnings- och forskartjänster innefattar ett 25-tal nummer, med början 1970, utom ovannämnda bl a docenttjänst vid Stockholms universitet 1980–86, vikariat på Lars Hiertas professur våren 1983 samt också gästforskartjänster vid,

förutom Berlin, University of California, Berkeley och Los Angeles samt Washington University (St Louis). Vidare har Wittrock förtecknat ett 40-tal uppdrag som ledamot, expert etc i olika organ för forskning och undervisning.

Beträffande forskningsplanering nämner Wittrock särskilt att han under flera år ledde Gruppen för högskole- och forskningspolitiska studier vid Stockholms universitet, att han sedan halvtannat år haft huvudansvaret för uppbyggandet av en för Universitetet och Handelshögskolan gemensam forskningsorganisation för forskning om den offentliga sektorn samt att han ända från den första planeringsfasen och sedan i fortsättningen varit en av de ansvariga som Director för den vetenskapliga ledningen av SCASS. Ett flertal av de böcker i vilka Wittrock medverkat har använts vid undervisning i Sverige och utomlands.

Wittrocks publikationsförteckning omfattar elva böcker varav han står som ensam författare till en bok och i övrigt haft medförfattare eller varit medredaktör, samt fem böcker under förberedelse, där han i ett fall är ensam författare. Han redovisar vidare ett 75-tal artiklar, varav ett antal utgör kapitel i de ovannämnda böckerna. För övrigt är det väsentligen fråga om bidrag till tidskrifter och till av andra utgivna böcker.

Wittrock indelar sin vetenskapliga verksamhet i tre skeden. Under ett första skede, med doktorsavhandlingen i centrum, var huvudsyftet att konfrontera en teori med ett stort empiriskt material. I det andra skedet var huvudintresset inriktat på policyprocesser och centrala politiska institutioner, speciellt på kunskapsanvändningen. Det tredje skedet, som beskrivs som en radikal fördjupning, syftar till att formulera en teori om de centrala samhällsinstitutionerna under en tid av "modernitet", som inleddes med den industriella revolutionen och franska revolutionen.

Till ansökan har fogats ett flertal uppskattande yttranden angående den forsknings- och undervisningsverksamhet som Wittrock bedrivit eller medverkat i.

2. Comparative evaluation of the work of Dr. Karvonen and Prof. Wittrock, by Klaus von Beyme

A foreign committee member has certain disadvantages compared to his Swedish colleagues: he does not personally know the scholars and has little ideas about the didactical abilities of the two candidates. My judgement, therefore, will be mainly based on a comparison of the writings.

Wittrock is more senior in the field. But this is not the only explanation why he has to offer so many more books. Karvonen hides the small quantity of longer studies by listing all his publications under one rubrum. One of his few books is the one on *Fascismen i Europa* (1990). It is a comprehensive, well informed textbook for students, with very little really new information. It contains descriptive parts as well as theoretical explanations. The latter are mostly taken from former authors. Karvonen is heavily relying on the Nolte hypothesis of "fascism in its period" – a highly debated assumption. In his former book on *Mellanstatlig intervention* (1977) he is much more original. This book (his thesis?) proved already his ability to synthesize description and testing of theories.

Wittrock's impressive list of books is less impressive when we consider that most of his longer publications are co-authored or co-edited. Wittrock's account of his scientific and pedagogical activities tries to diversify his fields of interests. *Partierna inför väljarna* was his dissertation. But he hardly followed up this early subject in his later writings. The differentiation of policy analysis and the works on sociology and history of sciences hardly indicates a broad focus. In all his writings he explores in an almost monomaniac way the relationship between society and politics and science. In his early works there are a couple of rather historical and descriptive studies. In his later books – as redundant as many of his contributors may appear – there is a constant development towards more theory. Early criticism of other authors' positions are increasingly complemented by a research design of his own (or of his respective group). Recent works – most of them not yet published – aim at a contribution to the theory of modernity, but

again strictly from the point of view of the interaction of the two subsystems: society and science.

Karvonen seems broader in his range of interests, and closer to the type of political science developed by the emeritus of the chair. But Karvonen's many articles contain quite a few redundancies too. Some are casual. Only recently we discover a momentum which leads him to the participation in the international scientific community – beyond the Scandinavian countries. Karvonen may be more accessible by the students. He is more likely to offer the bread-and-butter-courses no political science department can avoid. His interests include even foreign affairs – mostly underrepresented in many European institutions.

Wittrock is highly visible in the international scientific community. He hardly publishes anything in his native language – whereas Karvonen published abundantly in his two (or one and a half) native languages. His scope of comparison (except in studies of fascism) is largely restricted to the Nordic countries. Wittrock – in his more restricted focus – has certainly a wider outlook in the tradition of comparative politics. Wittrock is more active in the organization of science. He has an impressive record of scientific and quasi-scientific advisory functions. Karvonen is more likely to define his role within the university where he teaches. Though some of Wittrock's writings look like a rather autopoietic – self-referential – enterprise, he is extremely interested in exerting influence in other subsystems of the society. He is, however, too sophisticated to overlook the limits of the influences social scientists can have in other areas.

The functioning of a department needs other skills than international reputation and foreign language skills. But – from abroad – Karvonen's nomination might look like Scandinavian provincialism. In good faculties – in a case of doubt – the scientific reputation is used as the most important indicator for decision. I follow this custom and recommend a sequence:

(primo loco) Wittrock
(secundo loco) Karvonen

Klaus von Beyme

3. Tillsättning av Lars Hiertas professur i statsvetenskap, yttrande av Jörgen Westerståhl

Lauri Karvonens doktorsavhandling *Med vårt västra grannland som förebild* är tillika hans huvudarbete inom diffusionsforskningens område. Det är en undersökning som i sin klara systematik kan utgöra ett slags modell för hur stort anlagda policystudier kan läggas upp: efter en teoridiskussion och behandling av förutsättningen för diffusion Sverige-Finland följer en kartläggning av likheter mellan svensk och finsk lagstiftning (med utgångspunkt i Svensk författningssamling och motsvarande) och sedan ett stort antal fallstudier som analyseras enligt enhetliga kriterier. Slutsatserna är måttfulla och väl underbyggda. Diffusionsteorin rymmer många fallgropar. Karvonen har lyckats gå runt dem på ett mer övertygande sätt än de flesta som försökt.

Inom området internationella relationer och utrikespolitik återfinns licentiatavhandlingen *Mellanstatlig intervention: teoriorientering, modellbygge och en tillämpning*. Efter en ingående analys av olika teorier på området utformas en modell som anger vilka variabler vid en intervention som skall belysas; en sådan modell anser författaren har väsentliga förtjänster i tolkningen av ett historiskt förlopp. I detta fall blir den teoretiska överrocken väl stor i förhållande till den magra empirin – något som författaren för övrigt är medveten om.

Flera studier behandlar frågan om internationaliseringens, den inomstatliga decentraliseringens och det ömsesidiga beroendets effekter på den traditionella utrikespolitiken och på utrikesministrarnas och utrikesdepartementets ställning. Data om utrikesärendenas organisatoriska handläggning i de nordiska länderna analyseras i första hand: förändringarna är mindre än väntat och följer inte den modell USA-forskare angivit. Av naturliga skäl når dessa undersökningar inte utöver själva beslutsstrukturen. Detsamma gäller specialarbetet om dansk utrikesekonomi. En konkret specialstudie av annat slag behandlar samverkan på Nordkalotten. Den är systematisk och in-

struktiv och utmynnar i bedömningar som förefaller väl avvägda.

I flera skrifter behandlar Karvonen fascismen i Finland, Norden och Europa. Framställningen av den finska fascismens utveckling under olika skeden och dess historiska bakgrund är klar och övertygande. Den ekologiska analysen av fascismens utbredning i Finland bidrar med en beskrivning men ger knappast någon egentlig förklaring. Som Karvonen framhåller i analysen av fascismen i andra länder, tycks det inte finnas underlag för någon generell "fascismteori" eller någon enhetlig förklaring till fascismens uppkomst. I *The Fascist Conception of Law* är det särskilt skillnader mellan olika fascistiska rörelser som framhävs.

Inom det fjärde området, partistudier, föreligger ett flertal skrifter av intresse. Översiktsarbetet *Red and Green Crisis Agreements: The Great Depression and the Origin of Social Democratic Hegemony* (tillsammans med Ulf Lindström) utgör en välavvägd sammanfattning. Detsamma kan sägas om det korta pappret om *Fragmentation, Stability and Breakdown: Party Systems in the Interwar Crisis in Europe*. Här möts teori och empiri på ett fruktbart sätt och författarens omdömesgillhet bekräftas. En studie om politisk tradition belyser svårigheterna att här finna oberoende variabler med generell förklaringskraft.

I en undersökning av norska stortinget behandlas skillnaderna mellan mäns och kvinnors språkbruk och hur dessa skillnader förändrats mellan 1956 och 1986/87. Slutligen må nämnas en undersökning (tillsammans med Axel Rappe) om *Social Structure and Campaign Style: Finland 1954-1987*, där ledarna i finländsk partipress vid fyra val under perioden studeras med avseende på de klasser eller grupper av medborgare man uttryckligen vänder sig till eller omtalar.

Som framgår av det sagda täcker Lauri Karvonens produktion ett brett spektrum av statsvetenskapliga frågeställningar. Han kan inom samtliga berörda huvudområden uppvisa skrifter av god kvalitet. Hans beläsenhet och orientering i både teori och empiri är påtaglig. Vad som kanske är mest slående är det goda,

balanserade omdöme han genomgående visar i sina analyser och som resulterar i kvalitativt jämn produktion. Han är utan tvekan väl kompetent för den sökta tjänsten.

Björn Wittrocks centrala arbete under den första perioden av hans författarskap utgör avhandlingen, *Partierna inför valjarna*, som han publicerade 1974 tillsammans med tre medförfattare, varvid Wittrock i första hand svarade för två av bokens tio kapitel. Studieföremålet är svensk valpropaganda vid de fyra valen 1960–66. I anslutning till Gunnar Sjöbloms modell framställs röstmaximeringen som ett centralt mål för partierna vid valen; ett särskilt problem utgör det förhållandet att vid slutet av undersökningsperioden många borgerliga väljare gjorde uppror mot de borgerliga partiernas individuella röstmaximeringssträvanden genom att stödja borgerliga samlingslistor. Undersökningen är både teoretiskt, metodiskt och empiriskt kvantitativt utomordentligt ambitiös. I de teoretiska och metodiska avsnitten tycker man sig spåra Wittrocks närvaro även utanför hans specialkapitel. Kvantitativt hanteras inte mindre än 40 000 ”grundenheter” i den förekommande valpropagandan. För innehållsanalysen utformas en speciell typ av kopplingskedjor. Det råder ingen tvekan om att det intellektuellt och arbetsmässigt är fråga om en stor prestation. Ändå framkommer det märkvärdigt lite av intressanta resultat. Undersökningen står som ett ensamt monument. Möjligen beror det på att hypoteser och undersökningstekniker är så generella, att man har svårt att nå fram till frågeställningar som av de flesta uppfattas som relevanta.

I det andra forskningsskedet som är inriktat på policyprocesser och politiska institutioner behandlas framtidsstudier i flera skrifter. Sålunda ges en bra beskrivning av tillkomsten av Sekretariatet för framtidsstudier och en översiktlig analys av problem förbundna med sådana studier i *Möjligheter och gränser* (1980). Metodproblem i samband med framtidsstudier och hur man sökt lösa dem behandlas närmare i ett arbete från 1982, med två medförfattare. Wittrock deltog också i en utvärdering av sekretariatets verksamhet, tillsammans med två medförfattare (1985). I flera andra sam-

manhang redovisas erfarenheter från de svenska framtidsstudierna.

Ett annat policyområde som Wittrock uppmärksammat i många skrifter gäller svensk energipolitik. I *De stora programmens tid* (1989) ges en översikt av hur de energipolitiska frågorna utretts under efterkrigstiden. Det perspektiv som anläggs utgår från kritik av den ”radikala rationalismen” med dess stora allomfattande program. OECD:s roll beskrivs liksom övergången till mer begränsade sektorsbaserade program för planering. Beskrivningen av perspektivförskjutningarna är av intresse, även om själva huvudföremålet, energipolitiken, kanske inte är den bästa illustrationen, eftersom långsiktig planering haft stor aktualitet både långt före och efter de stora programmens internationella epok.

Ett tredje policyområde gäller högre forskning och utbildning. I olika skrifter behandlar Wittrock det moderna forskningsorienterade universitetets utveckling från 1800-talets senare del, de problem som universitetens snabba tillväxt och de nära kontakterna med myndigheter och näringsliv skapat, liksom det hot mot universitetens integritet som sektorsforskningen anses utgöra. Även den högre utbildningen och utbildningsreformerna granskas kritiskt mot bakgrund av den internationella debatten. Hela serien av policy-skrifter präglas av internationella perspektiv och skrifterna är i hög grad frukter av internationellt samarbete, där Wittrock ofta varit organisatör. Wittrocks beläsenhet och överblick framgår med stor tydlighet. Hans argumentation – nästan undantagslöst uppdelad i punkter – är spänstig och kraftfull.

Det tredje skedet i Wittrocks skriftställarskap betecknar han själv som en ”radikal fördjupning” av tidigare ansatser. Ett flertal skrifter förs till denna grupp. I en, *Social Sciences and Modern States* (1991), presenteras en tankeväckande matris över åtta olika modeller för interaktionen mellan samhälleligt vetande och offentlig policy. I andra skrifter behandlas ingående universitetens och socialvetenskapernas utveckling över tid i olika länder. De flesta tankar som Wittrock fört fram under åren sammanfattas i ett stort aktuellt 300-sidigt manu-

skript avsett för publicering, "Polity and Modernity". Samhällsvetenskaperna sägs ha utvecklats som en form av reflektion över de samhällsförändringar som följde i spåren på det moderna samhället, präglad av industrialism och medborgerlig frigörelse. I olika kapitel behandlas politikvetenskapens utveckling, välfärdsstaten etc och till slut framförs reflektioner kring vad som på senaste tid hänt i öst och i Tyskland och tänkbara återverkningar härav på politikvetenskapen.

Som synes spänner framställningen över vida fält. Wittrocks orientering på de mest skilda områden är påfallande. Hans kunskaper är precisa och handlaget säkert när han presenterar åsikter och tolkningar. Man kan möjligen säga att politikvetenskapen är ett otacksamt föremål, eftersom den har så låg profil i jämförelse med t ex sociologin: när de stora programmen eller den sociala ingenjörskonsten diskrediteras, drabbar det ju inte politikvetenskapens företrädare, eftersom de i varje fall inte i Sverige brukat engagera sig i dylika verksamheter. Resonemangens tillämplighet på politikvetenskapen blir därför i vissa skrifter begränsad. Det skall emellertid tilläggas att framställningen av t ex svensk statskunskap vid sekelskiftet är välgjord. På sitt huvudsakliga intresseområde, samhällsvetenskapernas historiska utveckling, olika vetenskapsteoretiska frågor samt förhållande till stat och samhälle, framstår Wittrocks samlade insatser som synnerligen imponerande. Han spelar uppenbarligen en viktig roll i ett internationellt forskarsamarbete på detta område.

På sitt specialgebit måste Wittrocks kompetens bedömas som hög, mycket hög. I stor utsträckning är det här fråga om forskning om forskning. När det gäller sedvanlig statsvetenskaplig forskning om politiska företeelser av olika slag, är doktorsavhandlingen den främsta meriten, vartill kommer den första skriften om framtidsstudier. Tillsammans utgör de en ganska smal bas för kompetens utanför det vetenskapshistoriska/vetenskapsteoretiska området, särskilt som man knappast kan säga, att den enligt Wittrock centrala uppgiften, att konfrontera teori med ett stort empiriskt material, fått en helt lyckad lösning i doktorsav-

handlingen. Vad som föreligger i Wittrocks fall är en mycket hög men skarpt specialiserad kompetens.

Problemet specialisering-bredd ställs på sin spets vid en jämförelse med Lauri Karvonen, som har en god kompetens på ett flertal statsvetenskapliga forskningsområden. Skulle en bedömning gjorts under tidigare förhållanden, då den sökta professuren var den enda vid institutionen, skulle hänsyn till bredden väga mycket tungt, eftersom den ende profesorns förväntade förmåga att effektivt handleda yngre forskare på olika förekommande forskningsområden måste tillmätas betydande vikt. När det nu finns en större institution och forskarhandledningen sålunda kan fördelas på ett flertal personer, blir kravet på bredd inte lika väsentligt, även när det gäller denna ospecificerade professur.

Valet står alltså i föreliggande fall mellan specialistkompetens och större bredd. Valet är svårt. Skall man ge specialistkompetensen företräde, måste man vara övertygad om att den verkligen är synnerligen hög. Den uppskattning Wittrock rönt från det internationella forskarsamhället pekar i den riktningen. Härtill kommer att, när det gäller den andra huvudsakliga befordringsgrunden, pedagogisk skicklighet, har Wittrock otvivelaktigt större pedagogisk och organisatorisk erfarenhet och gjort större insatser på läromedelsområdet.

Min rekommendation blir alltså:

1. Björn Wittrock
2. Lauri Karvonen

Jörgen Westerståhl

4. Yttrande av Øyvind Østerud

Björn Wittrock deler sin faglige produksjon i tre hovedtemaer, som også danner hovedtyngden i tre tidsperioder, selv om noen emner glir over i hverandre i tid.

I første periode, i 1970-årene, er det sentrale arbeidet doktoravhandlingen fra 1974. Her samarbeidet fire doktorander om studien *Partierna inför väljarna* innen rammene for det svenske Partiforskningsprogrammet. Studien

utgjorde et delprosjekt om valgpropaganda og valgstrategier, der Wittrock sto som eneansvarlig for to kapitler i den endelige rapporten, og ellers var medansvarlig for to kapitler i den endelige rapporten, og ellers var medansvarlig for sammenfatningen og ytterligere ett kapittel. Studiens analytiske utgangspunkt var partiene som målrettede aktører, der hovedsiktet var å oppnå posisjon for maksimalt gjennomslag i folkevalgte beslutningsorganer, og med stemmemaksimering og eventuelt alliansebygging som virkemidler. Dette allmenne utgangspunktet gir antakelser som prøves mot et omfattende empirisk materiale. Analysen av valgmateriale og intervjudata tar form av en såkalt strukturell innholdsanalyse, der siktepunktet er fortolke kvantitative tekstelementer i lys av argumentasjonsstruktur og språklig kontekst. Analysen er gjennomgående grundlig, sofistikert og vitenskapsteoretisk bevisst. Wittrock viser i sine kapitler at han er vitenskapsteoretisk skolert, med en klargjørende gjennomgang av "rasjonalitet", "forklaring" og "forutsigelse" av partiatferd (kap. 2); og med en metodisk reflektert kobling av partiatferd til lokaliseringsteori og rasjonalistisk demokratiteori (kap. 9). Studiens konklusjoner fremstår ikke som oppsiktsvekkende, men viser en kritisk empirisk analyse på eksplisitt teoretisk grunnlag.

I andre arbeider fra samme periode, som i en omfattende gjennomgang av Peter Winch' bok, viser Wittrock igjen et selvstendig grep på vitenskapsteoretiske spørsmål.

I sin annen hovedperiode, gjennom 1980-årene, er Wittrock særlig opptatt av kunnskapsbruk og policy-prosesser. I en lang rekke artikler, bøker og bokkapitler analyserer han fremtidsforskning, langsiktig planlegging og forskningspolitikk. Han er særlig opptatt av betingelser for innovasjon og implementering, og gir faglig interessante bidrag til forståelsen av konkrete forsknings- og utredningsprogrammer i Sverige. I en analyse av fremtidsstudier i politikk og planlegging fra 1980 viser han det paradoksale i at langsiktig planlegging ofte må tolkes i et kortsiktig politisk perspektiv. *Choosing Futures* fra 1985 er et fellesarbeid som evaluerer Sekretariatet for fremtids-

forskning, og i ett fellesarbeid fra 1982, *Methods of Future Studies*, gjennomgår metoder og teknikker med problemdiskusjon og eksempler fra områder som energi og transport. I *De stora programmens tid* (med Stefan Lindström – 1984) analyseres energiforskningsprogrammet som uttrykk for den "radikale rasjonalisme", med vekt på denne rasjonalismens krise fra slutten av 1970-årene. Arbeidet er en inngående og kritisk studie. I andre studier behandler Wittrock kunnskapsbruk og langsiktig planlegging ut fra teorier om policy-prosesser og institusjonell innovasjon. I denne fasen av sin forskning utvider han tradisjonelle perspektiver på implementering og policy-utforming: han viser betydningen av den samfunnsmessige og politiske *kontekst* for endring i planleggingsperspektiver, forskningspolitikk og kunnskapsbruk.

I siste periode, fra omkring 1990, skjer på samme tid en utvidelse og fordypning av Wittrocks forskningsbidrag: en utvidelse mot mer generelle temaer i samfunnsvitenskapenes teori og historie, og en fordypning mot kunnskapsformene i *modernitetens epoke*. I artikler, antologibidrag og redaksjonelt fellesarbeid behandles samfunnsforskningens historiske fremvekst, forholdet mellom samfunnsvitenskap og den moderne nasjonalstat, de moderne universitetenes fremvekst som kunnskapsinstitusjoner, og den generelle samfunnsteori.

I studiet av det forskningsbaserte universitet viser Wittrock spenningen i moderne universitetsreformer, med motstridende vitenskapelige og administrative krav. Universitetshistorien fremstår som en kryssild av motstridende idealer og forventninger, der den evolutionære funksjonalisme kommer til kort som analytisk ramme. Wittrock argumenterer for en komparativ og historisk tilnærming som griper nyanse i samspillet mellom kunnskapsutviklingen og den sosio-politiske konteksten. I mer generelle arbeider som *Social Sciences and Modern State* (medredaktør og medforfatter 1991) studeres interaksjonen mellom samfunnskunnskap og offentlig politikk ut fra ulike modeller av forskningen, og i *Discourses on Society* (medredaktør og medforfatter

1993) analyseres de samfunnsfaglige disiplinens historie i ulike land. Gjennom ulike nasjonale profiler vises former og betingelser for spesialisering og institusjonalisering av samfunnsvitenskap. Bokmanuskriptet *Polity and Modernity* sammenfatter Wittrocks studier av kunnskapsutvikling og statsmakt i moderne tid. Den viser omformingen av samfunnsvitenskapelig "diskurs" og institusjonell form i lys av tre av samfunnsteoriens klassiske grunnlagsproblemer: den historiske kontekst for samfunnsfaglig kunnskap; spørsmålet om relativisme og sannhet; og forholdet mellom aktør og struktur. Etter et generelt metodologisk kapittel behandles utviklingen av statsvitenskap som fagdisiplin, den moderne statens fremvekst, institusjonell organisering av offentlig politikk i komparativt lys, og endelig forholdet mellom moderne nasjonalstat og konstitusjonell stat. I et tillegg følger en interessant analyse av det tyske nasjonalitetsproblemet slik gjenforeningen har aktualisert det. Det som binder arbeidet sammen er en teori om *kunnskap* som en del av transformasjonen i det moderne. Wittrock argumenterer for samfunnsvitenskapen som et uttrykk for "modernitetens selvrefleksjon", og han benytter en terminologi som ligger tett opptil andre sentrale bidrag i samtidig sosiologi.

Wittrocks senere arbeider har et generelt teoretisk sikte. De viser samspillet mellom vitenskap og samfunn, og er opptatt av de varierende historiske og institusjonelle vilkår for dette samspillet. Slik tar analysene også sikte på å beskrive og forklare samfunnsvitenskapenes økende instrumentalitet, og de dilemmaer denne instrumentaliteten stiller forskere overfor. Her er det kontinuitet tilbake til Wittrocks noe tidligere universitetsstudier. Statsteorien har en viktig plass i Wittrocks nyere arbeider, men hovedtyngden er mer allment samfunnsteoretisk enn spesielt statsvitenskapelig. Wittrocks faglige arbeid holder et høyt profesjonelt nivå; han fremstår som en meget kunnskapsrik og selvstendig forsker på sitt felt, selv om han teoretisk, konseptuelt og terminologisk åpenbart er sterkt inspirert av Anthony Giddens og andre.

Wittrock begynte med en teoretisk orientert studie innen empirisk statsvitenskap. Han fortsatte med studier av politiske institusjoner, innovasjon og policy-prosesser, og har i siste fase videreutviklet teoretiske perspektiver herfra i retning av mer generelle kunnskapssoziologiske og vitenskapshistoriske studier av samfunnsforskningen. Statsteori og politiske institusjoner har her en plass, men innen en overordnet teoretisk-historisk analyse av samfunnsvitenskapene.

Wittrock er sterkt internasjonalt orientert i sitt arbeid. Han fremstår som en sentral del av et forskernettverk på sitt felt, gjennom redaktørproppgaver og medforfatterskap. Han har også hatt en rekke oppdrag med evaluering av forskningsinstitusjoner både i og utenfor Sverige. Hans undervisnings- og veiledningserfaring på alle nivåer synes omfattende.

Wittrock er klart kvalifisert til et professorat i statsvitenskap.

Lauri Karvonen deler sin produksjon i fire hovedtemaer der tyngdepunktet forskyver seg over tid, men med en viss kronologisk overlapping mellom temaene. Første hovedemne er internasjonale relasjoner og utenrikspolitikk; det andre er diffusjonsstudier, særlig internasjonal policy-diffusion; det tredje er fascisme-studier; og det fjerde er partiforskning.

Licentiat-avhandlingen *Mellomstatlig intervensjon* (1977) er et grundig og vel gjennomført svennestykke. På grunnlag av en gjennomgang av faglige teorier på feltet bygges det opp et modell-resonnement som anvendes på USAs intervensjon i Den dominikanske republikk i 1965. Gjennomgangen av teori og begreper kan kanskje virke vel omstendelig i forhold det analytisk nødvendige, men lar seg forsvare i slikt kvalifiseringsarbeid.

I to empirisk orienterte fellesarbeider med Bengt Sundelius (bok fra 1987 og artikkel fra 1990) analyseres den organisasjonsmessige styring av svensk og finsk utenrikspolitikk under inntrykk av internasjonalisering og gjensidig avhengighet. Analysene ser på betydningen av både nye internasjonale betingelser og utvidet offentlig aktivitet, men finner ingen dramatisk fragmentering av det uten-

rikspolitiska beslutningsapparat som konsekvens av dette. Slik modifiseres tilsvarende amerikanske funn når perspektivet legges på empiri fra de skandinaviske land.

I mindre studier av utenrikspolitikk har Karvonen analysert nordkalott samarbeidet (1983), betydningen av ulike faktorer for koordineringen av finsk utenrikspolitikk (1989), og en sammenligning mellom dansk og finsk utenriksøkonomi (1982). Studierne er gjennomgående grundige og veldokumenterte, med nyanserte konklusjoner.

Innen diffusjonsstudier er hovedarbeidet doktoravhandlingen om policy-diffusion fra Sverige til Finland (1981). Dette er et meget vel gjennomført arbeid; en klar teori med avledbare hypoteser, presis begrepsavklaring, god forskningsdesign og velvalgt empiri. Diskusjonen av problemer og forklaringsmuligheter er åpen og nyansert, og det trekkes ingen bastante slutninger uten god støtte i materialet. Studien får frem unike trekk ved den politiske påvirkning fra Sverige til Finland innen en generell analytisk ramme. Slik sett får Karvonen mye faglig interessant ut av et ganske smalt emnevalg.

Studiene av fascisme spenner fra inngående empiriske analyser til mer generelle oversiktsarbeider. I et arbeid om finsk mellomkrigs-fascisme (1988) konfronteres den finske bevegelsens økologi, historiske bakgrunn og ideologiske karakter med ulike forklaringsmodeller. Denne studien følges opp med et nytt og upublisert manuskript om politiske levninger av fascismen i Finland etter 2. verdenskrig. Karvonen forsøker å etterspore slike levninger særlig i valgøkologien. I en artikkel fra 1991 gir han et bidrag til studiet av fascistisk rettsoppfatning, og en liten bok fra 1990, *Fascismen i Europa*, gir en pedagogisk og oversiktlig redegjørelse for fascismens fremvekst, særtrekk og variasjonsbredde. Fremstillingen gir også en grei redegjørelse for teoretiske perspektiver i fascisemeforskningen.

Innen siste hovedområde – partier og partistrukturer – foreligger en rekke mindre studier av ulike deltemaer – om virkningen av offentlig partistøtte i Sverige og Finland (1980), om begrepet politisk tradisjon (med Göran Djup-

sund), om samfunnsstruktur og kampanjestil i Finland (med Axel Rappe 1991), om kristelige partier i Skandinavia. I en analyse av kvinnelige politikeres språkbruk, med empiri fra parlamentsdebatter, viser Karvonen at sektorspesialisering og lingvistisk tilpasning stadig er karakteristisk for kvinnelige parlamentarikere.

Her er også flere studier av de skandinaviske sosialdemokratiens atferd under mellomkrigsdepresjonen. I et arbeid (med Ulf Lindström 1992) analyseres alliansene med agrarpartier, og i en komparativt orientert bok (1991, med Karvonen som medredaktør og medforfatter) studeres de nordiske arbeiderpartienes forskjeller og likheter i lys av felles utfordringer og mulig diffusjon. Analysen svekker en antakelse med basis i internasjonal forskning om en "velgertrade-off" mellom sosialdemokrati og kommunistparti. I et konferansebidrag fra 1991 analyseres partifragmentering og ustabil demokrati i mellomkrigstiden i en bredere europeisk sammenheng. (Etter fristen har han levert et større bokmanuskript om politisk organisasjon og mellomkrigstidskrise i Europa.)

Karvonen har gitt bidrag til flere helt sentrale områder av statsvitenskapen, fra internasjonal politikk til policy-analyse, politiske bevegelser og partiforskning. Hans arbeider viser at han er teoretisk og analytisk velskolert, med gjennomgående godt grep på et velvalgt empirisk materiale. Hans doktoravhandling er på mange måter et fremragende arbeid.

Karvonen har deltatt aktivt i det internasjonale forskningsmiljø og i en rekke samarbeidsprosjekter på nordisk plan. Han har bidratt til fagdebatten med en lang rekke bokanmeldelser og opposisjonsinnlegg, og han har bred undervisningserfaring på universitetsnivå.

Karvonen er klart kvalifisert til et professorat i statsvitenskap.

Konklusjon

Både Karvonen og Wittrock er klart kvalifisert til professorat i statsvitenskap. De har begge en omfattende vitenskapelig produksjon på

gjennomgående høyt nivå. De har også begge beholdt progresjonen og vitaliteten i sitt faglige arbeid, og de har begge omfattende undervisningserfaring och erfaring med prosjektarbeid både innen sitt eget land og over landegrensene.

Wittrock har en særlig høy internasjonal profil, innen et kompetent og veletablert nettverk. I statsvitenskapelig sammenheng er hans produksjon emnemessig forholdsvis smal, men med stadig videre nedslag i samfunnsfagenes generelle teori og historie. Karvonen har ikke etablert seg internasjonalt på samme måte, men han dekker derimot en vesentlig bredere del av det sentrale statsvitenskapelige emneområdet. Wittrock har også virket som institusjonsbygger i større grad enn Karvonen.

Begge søkere holder høy faglig standard. Wittrock har i større grad tråkket nye veier i nordisk statsvitenskap, sterkere preget av samtidig kontinental og britisk samfunnsteori, mens Karvonen nok har levert den største og mest gjennomarbeidede empiriske analysen i sitt doktorgradsarbeid.

Det er derfor vanskelig å rangere disse to ulike profilene på faglig grunnlag. Dersom insti-

tusjonen ønsker en professor med et særlig veletablert internasjonalt kontaktnett og en høy og generell teoretisk-historisk kompetanse, bør den velge Wittrock. Dersom den ønsker en professor med bred erfaring fra sentrale områder av statsvitenskapen bør den velge Karvonen.

En slik salomonisk konklusjon bygger på en viktig forutsetning: at det ikke er betydningsfulle forskjeller mellom de to søkernes evner som pedagoger, veiledere, faglige inspiratorer og miljøbyggere. Det har ikke foreligget tilstrekkelig tilgjengelig materiale til å vurdere hvorvidt det er slike betydningsfulle forskjeller mellom de to søkerne.

Øyvind Østerud

Tjänsteanteckning

Prof. Østerud har vid telefonsamtal meddelat att han förordar Björn Wittrock som innehavare av professuren.